HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בחטאת קאמר. הא דאמרי' דבר שזדונו לאו לא קתני בחטאת הוא דאמר ושבועת ביטוי חטאת היא: **דליא ביה משנה.** שאישן ושלא אישן שהשיה אין בה משנה: **שאזרוק צרור ליס** לא גרסי' הכא: **מתני' אחד דברים של אחרים.** כדמפרש שאתן לפלוני כו': **שאין בהן ממש.** תרי גווני משמע שאין בהן ממש כגון שיהא ומשמע שאין בהן הנייה כגון שאזרוק צרור ליס: **א"כ.** דדייקת להרע או להיטיב אין לי כו': **מריבוי הכתוב.** לכל אשר יבטא [ויקרא ה]: **גמ' הנדרים חלים על דבר מצוה.** קונס סוכה שאני עושה לולב שאני בוטל אסור ובנדרים מפרש טעמא בפרק ואלו מותרין (דף טז:): **מה שאין כן בשבועות.** כדתנן במתני' [כז.] וליף לה לקמן (דף כז.) מקראי: נדר אינו חל על השיה כגון קונס שאני יש דקונס לשון הקדש הוא ואמאי ליחול הקדש אבל קונס עיני בשיה חל אעין: **מלקין אותו.** משום שבועת שוא דדבר שא"א הוא ומשנשבע יצתה נשקר. אלמא לאו שבועת ביטוי הוא דקתני ויש לאלתר: **ליתיה בלהבא.** יזרוק פלוני או לא יזרוק אין זה שבועת ביטוי אלא שבועת שוא שהרי אין פלוני ברשותו לזרוק ולא לזרוק: **רב כר"ע.** דמחייב בלשעבר: **ושמואל ברבי ישמעאל.** דמחייב ליה [רק] להבא: **אליבא דר' ישמעאל ל"ע לא פליגי.** כלומר דרב ודאי תנאי היא דלא מחייב ליה רב אליבא דרבי ישמעאל וליתא לפלוגתא דרב ושמואל אליבא דמפרש וחזיל: **כי פליגי אליבא דר"ע.** כלומר אבל בדר"ע פליגי ולאו דשמואל כתנאי דאפי' לר"ע פטור ליה שמואל וכל שכן לר' ישמעאל: דר'

אלא כי קתני מידי דחייל **אמידי דבר מששא כו'.** תימה דבסוף מכות (דף כב. ושם) דקאמר וליחשב נמי כגון דאמר שבועה שלא אחרוש ביו"ט ודחיק למימר האי תנא לית ליה איסור כולל ולישני כי הכא דלא קתני מידי דחייל אמידי דלאו בר מששא וי"ל דעדיפא מיניה משני התם:

חומר בנדרים שהנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות.

בפ"ב דנדרים (דף טז:) נפקא לן מדכתיב לה' ובריש מסכת נזיר (דף ה. ושם) דרשינן מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיין הרשות ותימה תרי קראי למה לי הא איתקוש נדרים ונזירות אהדדי ברים מסכת נדרים (דף ג.) וי"ל לריבי דנזירות אוסר כל יין עליו הלכך חייל אין מצוה כיין הרשות אבל נדרים שאינו אוסר עליו אלא המצוה כגון סוכה ושופר ולולב ותפילין אימא דלא חייל ואי כתיב נדרים ה"א לפי שאוסר המצות עליו אבל בנזיר שאוסר עצמו על היין לא חייל בנדרים [1] גופייהו כשאוסר עצמו הסוכה לא חייל:

מה שאין כן בשבועות. בפרק ב' דנדרים (דף טז:) פריך מ"ש נדר דכתיב כי ידור נדר לה' שבועה נמי הכתיב או השבע שבועה לה' ומשני הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שלא אשב בסוכה משמע דבנדרים לפי שאוסר סוכה על עצמו ראוי שיחול הנדר שאוסר הסוכה עליו כקרבן וסוכה אינה מצווה לעשות מצוה אבל שבועה שאוסר עצמו על הסוכה אין השבועה חלה דמשועבד הוא לעשות מצוה ותימה א"כ מה חומר יש בנדרים מבשבועה שבועה נמי חיילא כה"ג כי אמר ישיבת סוכה עלי שבועה דאסר חפצא עליה דבאסר חפצא עליה חלה נמי שבועה כדאמר בשילהי [2] (פ"ק) (דף יג) ובפ' ד' נדרים (דף כ:) גבי שבועת שוא דאומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבועה אם לא ראיתי גמל פורח באויר והדאמר ברים נדרים (דף ג:) אידי דתנא נדרים דמיתסר דמיתסר חפצא עליה תנא נמי חרמים דמיתסר חפצא עליה ולאפוקי שבועה דאסר נפשיה מן חפצא היינו דהוי נמי כה"ג דאסר נפשיה מן חפצא אבל נדרים וחרמים אינן אלא בענין דמיתסר חפצא עליה וי"ל דהיינו חומר בנדרים דבכל ענין דחל על דבר הרשות חל על דבר מצוה דהיינו כשאוסר חפץ על עצמו אבל כשאוסר עצמו על החפץ אינו חל אפי' בדבר הרשות כשאומר קונס גופו על החפץ דקונס היינו כקרבן ולא שייך על עצמו אבל בשבועה בכל עניני שבועה אינה חלה על דבר מצוה כדבר הרשות דהיינו כשאוסר עצמו על החפץ דבר מצוה אינה חלה אפי' כשאוסר עלי ישיבת סוכה עלי שבועה אסר נפשיה מן חפצא דלשון שבועה לא שייך אלא על עצמו וקונס לא שייך אלא על החפץ שאוסר על עצמו כקרבן ולכך חלה נמי שבועה על השיה דאסר נפשיה עליה אבל בנדר אסר שיה עליו ואין בה ממש ובפ"ב דנדרים (דף טו.) מסיק רבינא דנדרים נמי חלים מדרבנן על דבר שאין בו ממש והשתא אתי שפיר הא דאמר ברים נדרים (דף ג:) לאפוקי שבועות דאסר נפשיה מן חפצא ור"ת מפרש דלקמן (דף כט.) ובפ' ד' נדרים (דף כד:) לא מיירי שאמר בלשון זה יאסרו עלי בשבועה אלא ה"ק כשאומר לשון שע"י שבועה אוסר פירות עליו ומיירי שאומר שבועה שלא אוכל פירות וברוב ספרים ל"ג בשבועה אבל אמר יאסרו בשבועה אינו כלום אפי' בדבר הרשות משום דאסר חפצא עליה והשתא נמי ניחא חומר בנדרים מבשבועות: **איני** והא"ר יוחנן. למאי דס"ד השתא דלעולם קאמר תימה דמקשה ליה ברים פירקין (דף יט:) גבי שבועה שאוכל ושלא אוכל וי"ל דגבי אכילה ליכא למיטעי דלעולם קאמר ולא הולרך התנא לפרש דלאלתר קאמר א"נ התם נמי שייך שפיר לעולם כגון שנשבע על ככר שלפניו: **ושמואל** דאמר כר' ישמעאל. וא"ת והא לעיל קאמר שמואל טעמא משום דליתא בלהבא וי"ל דאין זה מדברי שמואל אלא הש"ס מפרש כן אליבא וכענין זה יש בכמה מקומות בש"ס [3]: **רב** דאמר בר"ע. הק' ר"ר עזרא הנביא דהשתא רב דרש ריבויי ומיעוטי ובהגוזל קמא (ב"ק דף לו:) סבר רב כר"מ דאמר אומרים בעבדים הרי שלך לפניך דאין נגזלים כמקרקעי ומאן דאית ליה דעבדים כמקרקעי דרש כללי ופרטי כדמוכח לקמן בפ' שבועת הפקדון (דף לח:) ובהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) וי"ל דאית ליה שוס מיעוט דממעט עבדים כדפרישית לעיל בפ"ק (דף ד: ד"ה ר"ש):

מו א מיי' פ"ח מהלכות שבועות הלכה ב סמג לאוין רלח רלט טוש"ע יו"ד סימן רלו סעיף ח:

מז ב מיי' פ"ג מהלכות נדרים הלכה ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רטו סעיף ח:

מח ג מיי' פ"ה מהלכות שבועות הלכה עז סמג שם וסי' רלח טוש"ע יו"ד סימן רלט סעיף ד:

מט ד מיי' פ"ג מהל' נדרים הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

נ ה מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד סימן ריג סעיף ח:

נא ו מיי' פ"ה מהלכות שבועות הלכה טז:

נב ז מיי' שם הלכה כ סמג שם טוש"ע יו"ד סימן רלו סעיף ד:

נג ח מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף ח:

תורה אור השלם

1. אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתָיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדָע וְאָשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה:
ויקרא ה ד

2. נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ: דברים טו י

מוסף רש"י

שנאמר להרע או להיטיב. אוכל להטיב, לא אוכל להרע, שמעצה את עצמו, והוא הדין לכל דבר שהוא הן ולא להבא, להרע או להיטיב להבא משמע (לעיל ב.). שהנדרים חלים על דבר מצוה. שאם אמר קונס שאני עושה סוכה, או קונס שאני מניח תפילין חל עליו הנדר ואם עשה קס ליה בבל יחל (נדרים יג:). מה שאין כן בשבועות. שאין נשבעין לבטל את המצות, דמושבע ועומד מהר סיני הוא לקיימם ולהכי לא חלה שבועה עליה דאין שבועה חלה על שבועה (שם). על דבר שאין בו ממש. כגון דבור שאין בו ממש (שם). מלקין אותו. שנשבע לשוא ומשעה שיצאת שבועה מפיו הרי הוא כנשבע על העמוד של אבן שהוא של זהב, שאף זה על דבר שאי אפשר, ותנן (לקמן כט.) דהיינו שבועת שוא ומייתיה על זרוקה מצות וכגון שהתרו בו (סוכה נג.) או: לאלתר מלקין אותו שיש, הואיל דנדר בדבר שאין יכול לעמוד בו (נדרים טו.).

רבינו חננאל

שבועה חיילא אמידי דלאו בר מששא הוא. כגון שאזרוק צרור לים ושלא אזרוק ח): **מתני'** אחד דברים של עצמו ואחד דברים של אחרים [אינ'] יש בהם ממש וכו'. ת"ר חומר בנדרים שהנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות מה שאין כן בשבועה. חומר בשבועות שהשבועות חלות על דבר שיש כדבר שיש בו ממש מה שאין כן בנדרים: **פיסקא** שאתן לפלוני ושלא אתן אוקימנא בנשבע ליתן מתנה לעשיר. אבל ליתן צדקה לעני מושבע מהר סיני הוא שנאמר נתון תתן לו ואין שבועה חלה על שבועה. שאישן ושלא אישן כו'. אוקימנא בנשבע שלא ישן פחות מג' ימים. אבל הנשבע שלא יישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר: שאזרוק צרור לים ושלא אזרוק כו'. אתמר שבועה שזרק פלוני צרור לים ולא שבועה שלא זרק. רב אמר חייב דהא איתא בלאו והן. ושמואל אמר פטור דהא ליתא בלהבא. פי' ליתיה בזורק. כלומר אינו יכול לכוף חבירו לזרוק צרור לים (המלח) מיכן ולהבא. ואתינן לאוקמי חלוקתם בחלוקת רבי ישמעאל ור' עקיבא ולא עמדה. ואסיקנא כי פליגי אליבא דרבי עקיבא רב כר' עקיבא ושמואל אמר לך כי קא מחייב ר' עקיבא לשעבר במידי דאיתיה להבא אבל במידי דליתיה להבא לא מחייב אלא בפלוגתא

ח) עי' רש"י.